

P. K. Zakrajšek:

Dva računa.

Enodejanka za otroške odre.

Pozorišče: Soba boljše družine. Sredi sobe miza in trije stoli.

Osebe: Mama, Janček, Ivica.

Prvi prizor.

Janček in Ivica.

(Sedita pri mizi in izvršujeta svoje naloge.)

Janček: Juhej! Nalogo že imam!

Ivica: Jaz tudi!

Janček: Še malo pogledam zemljepis, pa smo gotovi za danes.

Ivica: Potem pa malo čitaj! Tako slabo čitaš.

Janček: Danes ne. Danes bomo bili žogo. Dečki me že čakajo.

Ivica: Naj ostanejo enkrat brez tebe.

Janček: Sem jim že obljubil.

Ivica: Nikamor ne boš šel, dokler mama ne pride, da ti dovoli. Saj veš, da je ukazala, da nikamor ne smeva, dokler se ne vrne.

Janček: Saj bo kmalu prišla.

Ivica: Dobro. Ko bo prišla, pa jo poprosi. Če ti dovoli, boš pa šel. Jaz moram pa še računsko nalogo malo pregledati. (Vstane in gre k omari, jo odpre in brska po nji.)

Janček: Le čakaj, jaz bom pa mami povedal, da si brskala po omari.

Ivica: Računico iščem. Kje je neki? Tu sèm sem jo dejala. (Prinese kup papirjev iz omare.) Oho, tu so pa atekovi računi.

Janček (pride hitro k nji): Kje so?

Ivica (mu jih pokaže): Tu so!

Janček (jih hoče vzeti): Daj jih meni nekaj!

Ivica: Pusti jih. Nobenega ne smeš vzeti. Saj veš, da atek ne pusti, da bi mu brskali po njegovem predalu.

Janček (jih nekaj potegne Ivici iz rok): Saj ne bo vedel, da sem katera vzela.

Ivica (mu jih hoče vzeti): Daj jih nazaj!

Janček (steče okrog mize): Samo enega bom vzela. (Položi druge na mizo.)

Ivica: Zakaj ti pa bo? Pokvaril ga boš. To stane denar. Atek mora to drago plačati.

Janček (porine one na mizi proti Ivici): Tu jih imaš, enega pa bom obdržal. Pa še ti enega vzemi.

Ivica: Čemu mi pa bo? Še ti daj tistega nazaj.

Janček: Napisal ga bom in komu poslal. Ako atek komu račun pošlje, pa dobi denar. Jaz bom tudi enega napisal, pa bom še jaz dobil denar.

Ivica: Komu? Saj ti ni nihče ničesar dolžan. (Položi ostale v omaro, jo zapre in sede nazaj k mizi.)

Janček (zamišljeno): Komu bi ga neki poslal? (Se zamisli.) Aha, že vem. Mami ga bom poslal. Danes sem ji drva prinesel iz drvarnice. Včeraj sem šel v prodajalno. Ravno prej sem Jožka zibal. Ne! Jaz tega ne bom zastonj delal.

Ivica: Saj res. Jaz tudi mami pomagam v kuhinji. Jaz ji bom tudi enega poslala. (Gre k omari in vzame en račun iz omare, sede k mizi nazaj.)

Janček (piše in govori počasi, kakor piše): Mama dolžna Jančku. Račun napisan dne... (Datum tistega dne, ko se igra vrši.)

Trikrat prinesel drva iz drvarnice po 50 par, je	Din 1,50
Štirikrat šel v trgovino, vsakikrat po 50 par, je	> 2,—
Enkrat sekal drva, je	> 2,—
Trikrat zibal Jožka, vsakikrat po 50 par, je	> 1,50
Petkrat pestoval Jožka, vsakikrat po 50 par, je	> 2,50

Skupaj (sešteva počasi) je . . . Din 9,50

Hahaha. To se bo mama začudila, ko bo dobila moj račun. Plačati mi bo pa morala. Jaz ne bom zastonj delal. Sedaj moram dobiti pa še kuverto. (Gre k omari in poišče kuverto in se počasi vrne k mizi.)

Ivica (med tem časom piše in počasi govori): Mama dolžna Ivici. Račun napisan dne... (Enako se tu pove datum dneva igre.)

Petkrat pomila posodo, vsakikrat po 50 par, je	Din 2,50
Šestkrat prinesla vode, vsakikrat po 50 par, je	> 3,—
Sedemkrat zibala Jožka, vsakikrat po 50 par, je	> 3,50
Osemkrat Jožka pestovala, vsakikrat po 50 par, je	> 4,—
Dvakrat prinesla premoga, vsakikrat po 50 par, je	> 1,—
Štirikrat prinesla drva, vsakikrat po 50 par, je	> 2,—
Trikrat prah obrisala, vsakikrat po 50 par, je	> 1,50

Skupaj je to (sešteva počasi) . . . Din 17,50

Dosti bo. Moj račun je pa večji. Sedemnajst dinarjev in 50 par mi je mama dolžna. Kar prav. Kupiti si moram nove zvezke. O, to bo mama gledala, ko bo dobila kar dva računa naenkrat. Hihhi.

Janček: Imam že tudi kuverto. Samo naslov treba napisati. (Zvije račun in ga da v kuverto, katero zalepi. Vzame držalo in piše.) Velespoštovani gospe Ivanki Pavšek, Stari trg šte. 10, Ljubljana. (Posuši naslov s pivnikom.) Sedaj pa še kako staro znamko. Kje bi jo dobil? (Nekoliko pomisli.) Aha, že vem. Včeraj mi je dal sosedov Rude dve. Tu jih imam. (Brska po knjigi.) Aha, tu sta.

Ivica (je tudi med tem časom napisala naslov): Jaz sem tudi že napisala naslov. Ravno prav, da imaš dve. Daj še meni eno.

Janček (vzame iz omare steklenico z lepom in nalepi znamko na pismo): Tako, moje pismo je že gotovo. Na, Ivica, še ti nalepi svojo. (Ji da lep in znamko.)

Ivica: Sedaj pa hitro pismo na pošto, preden mama pride. Jaz bom mogoče dala kar v skrinjico za pisma pri vratih. Mama bo prišla in videla v skrinjici pismo, bo mislila, da je pismonoša prinesel, pa bo vzela in čitala. (Steče iz sobe ven.)

Janček: To sem si pa dobro izmislil. Devet dinarjev bom pa le dobil. Šel bom jutri v kino. Pa še za sladkorček bo ostalo. Mama je sama zadnjič rekla, da dandanes nihče ne more zastonj delati. Tudi mama mora meni plačati.

Ivica (se vrne): Tako. Moje pismo je že v skrinjici. Še ti svoje hitro neši.

Janček: Tako. (Odide.)

Ivica: Kar malo me srce boli. Morda pa nisva prav naredila? Radovedna sem, kaj bo mama rekla?

Janček (se vrne): Mama že gre. Sedaj pa le hitro k učenju, da ne bova kregana. (Oba sedeta nazaj in pišeta dalje.)

Ivica (ko se čuje ropot v kuhinji): Mama je že v kuhinji. Sedaj bo pa najbrž čitala najini pismi. Bog ve res, kaj bo rekla?

Janček: Kaj naj reče? Nič ne bo rekla. Plačala bo. Jaz ne bom zastonj delal.

Ivica: Jaz se pa kar bojim, da nisva prav naredila. Morda bo mama huda?

Janček: Kaj bo huda? Plačala bo.

Ivica: Jaz se pa kar bojim. Ne bom je tukaj počakala. Na vrt grem. (Odide.)

Janček (malo posedi): Morda pa res nisva prav naredila? Kaj pa, če bo mama huda? Tudi jaz grem na vrt. (Odide.)

Drugi prizor.

Mama.

Mama (prinese dve skledici kave in belega kruha in položi vsakemu skledico in kruh. Potem položi pred skledico vsakemu pismo. Odpre okno in pokliče oba): Ivica! Janček! Kava je na mizi. Takoj pridita gori! (Odide.)

Ivica in Janček (za kulisami): Takoj, mama!

Tretji prizor.

Ivica in Janček.

(Pritečeta v sobo.)

Ivica: Nič ne bo hudega. Mama je kavo prinesla in odšla.

Janček (sede na svoje mesto): Oho, pismo.

Ivica (sede na svoje mesto): Oho, tudi jaz sem dobila pismo. Kdo mi neki piše. (Čita.) Ivica Pavšek, Stari trg št. 10, Ljubljana. Kdo mi neki piše? (Odpira pismo.)

Janček (čita): Janček Pavšek, Stari trg št. 10, Ljubljana. Tudi jaz sem radoveden, kdo mi piše. (Odpira pismo.)

Ivica: Oho, račun. (Čita.) Ivica dolžna mami. Račun napisan dne (Dan igre.)

Janček: Tudi jaz sem dobil račun. (Čita.) Janček dolžen mami. Račun napisan dne (Enako dan igre.) Pa brez denarja je.

Ivica: Moj tudi.

Janček (čita):

Skozi deset let sem vsak dan skuhala zajutrek, vsakikrat nič, je Din nič
Vsak dan sem ti postlala posteljico, vsakikrat nič, je » nič
Vsak dan sem ti skuhala obed, vsakikrat nič, je » nič
Vsak dan sem ti skuhala večerjo, vsakikrat nič, je » nič
Toliko novih oblekic sem ti naredila in dala, vsaka nič, je » nič
Tolikrat sem ti oblekico zašila, vsakikrat nič, je » nič
Ko si bil bolan, sem ti stregla cele noči, vsakikrat nič, je » nič
Ko si bil majhen, sem te tolikrat zibala cele noči, vsakikrat nič, je » nič

Skupaj . . . Din nič

Račun je že plačan. Plačala ga je moja ljubezen do tebe.

Tvoja mati.

Janček (povesi žalosten glavo).

Ivica (čita):

Dvanajst let pomivam za tebe posodo, vsakikrat nič, je Din nič

Dvanajst let prinašam vodo, da tebi kuham, vsakikrat nič, je » nič

Ko si bila majhna, sem te prezibala ne samo podnevi, temveč tudi

marsikako dolgo noč, vsakikrat nič, je » nič

Ko si bila več let bolna, prepestovala sem te cele noči, vsakikrat
nič, je. Din nič
Ko je bila zima, sem kurila za te peč, vsakikrat nič, je nič
Kolikrat sem prala tvojo oblekico, vsakikrat nič, je nič
Skupaj . . . Din nič

(Tudi Ivica povesi žalostna glavico.) Grdo sva naredila, Janček.

Janček (jokaje): Sram me je. Midva nisva za mamico še nič naredila, pa sva ji vse zaračunala. Mama je pa toliko že storila za naju, pa vse brezplačno.

Ivica: Tudi mene je sram. S tem računom sva jo pa še razžalostila. Kako mi je žal. (Joka.)

Četrty prizor.

Prejšnja. Mama.

Mama (vstopi): Ali sta že pojedla? (Pogleda v skledici.) Še ne? (Se obrne in hoče zopet oditi.)

Janček (steče za mamico): O mamica, oprostite! (Se je oklene.)

Ivica (steče k mamici in jo objame): O mamica, kako mi je žal.

Mama: Je že dobro, otroka moja. Vidita, tako dela mati račune za svoje otroke. Kakor sta pa vidva naredila, tako pa otroci starejšemu delajo račune. Matere store za nje vse in vse zastonj. Otroci pa na vse to pozabijo. Ko odrastejo, jih pozabijo in jim niso hvaležni. Nehvaležnost je plačilo otrok svojim staršem.

Janček: O mamica, odpustite! Jaz pa nikdar ne bom pozabil na vas.

Ivica: Odpustite, mamica! Tudi jaz vam nikdar ne bom nehvaležna.

Mamica: Dobro. Toda ta dva računa dobro spravita za poznejše življenje.

Ko bom jaz stara mamica in bom oslabela, vidva bosta pa odrasla in bosta zaslužila, ne pozabita, koliko sem jaz za vaju storila, ko si sama nista mogla še nič pomagati in zaslužiti.

Janček: O mamica, kako ste dobri.

Ivica: Nikdar ne bova pozabila na vas.

Mamica: No, sedaj pa malo na vrt. (Objame oba.)

Zastor.

Deček, ki noče.

Iz krvave burske vojne, ki je pred 50 leti divjala po južni Afriki, pripoveduje tedanji angleški stotnik in poznejši general o burskem dečku, ki je danes ugleden kmet, lepo zgodbico: Sporočili so mi, da na bližnji kmetiji počiva burski poveljnik. Brž sem pohitel z majhno četico tja, pa gnezdo našel prazno. Bur je ušel, obenem pa vedel, da sem se drznil v veliko nevarnost: lahko bi se nenadoma vrnil in me pobil ali pa ujel.

Edini človek na kmetiji je bil dvanajstleten burski deček. Ni mi pa hotel odgovoriti na nobeno vprašanje. Moral sem mu zagroziti, da ga dam ustreliti, ako mi ne pojasni, kdo je v njihovi hiši prenočeval in kam je šel. Vojaki so tudi že pripravili puške za strel. Seveda ga nisem mislil ubiti, a zagroziti sem mu moral. Tedaj pa sem doživel prizor, kakor sem jih v vsem svojem življenju malo. Fantiču je obraz zažarel od domoljubnosti in požrtvovalnosti, ponosno je dvignil glavo, pogledal mi naravnost v oči, sklenil roke na hrbtu ter mi jasno in glasno rekel: »Ich sall ne sag.« (Ničesar ti ne povem!)

Seveda pogumnega fanta nisem dal ustreliti, ampak se mu nasmehnil ter mu stisnil roko.